

Architectuurwandeling

Palenstein Zoetermeer

Dit is de plek.

RR-halte Palenstein

4,3 km

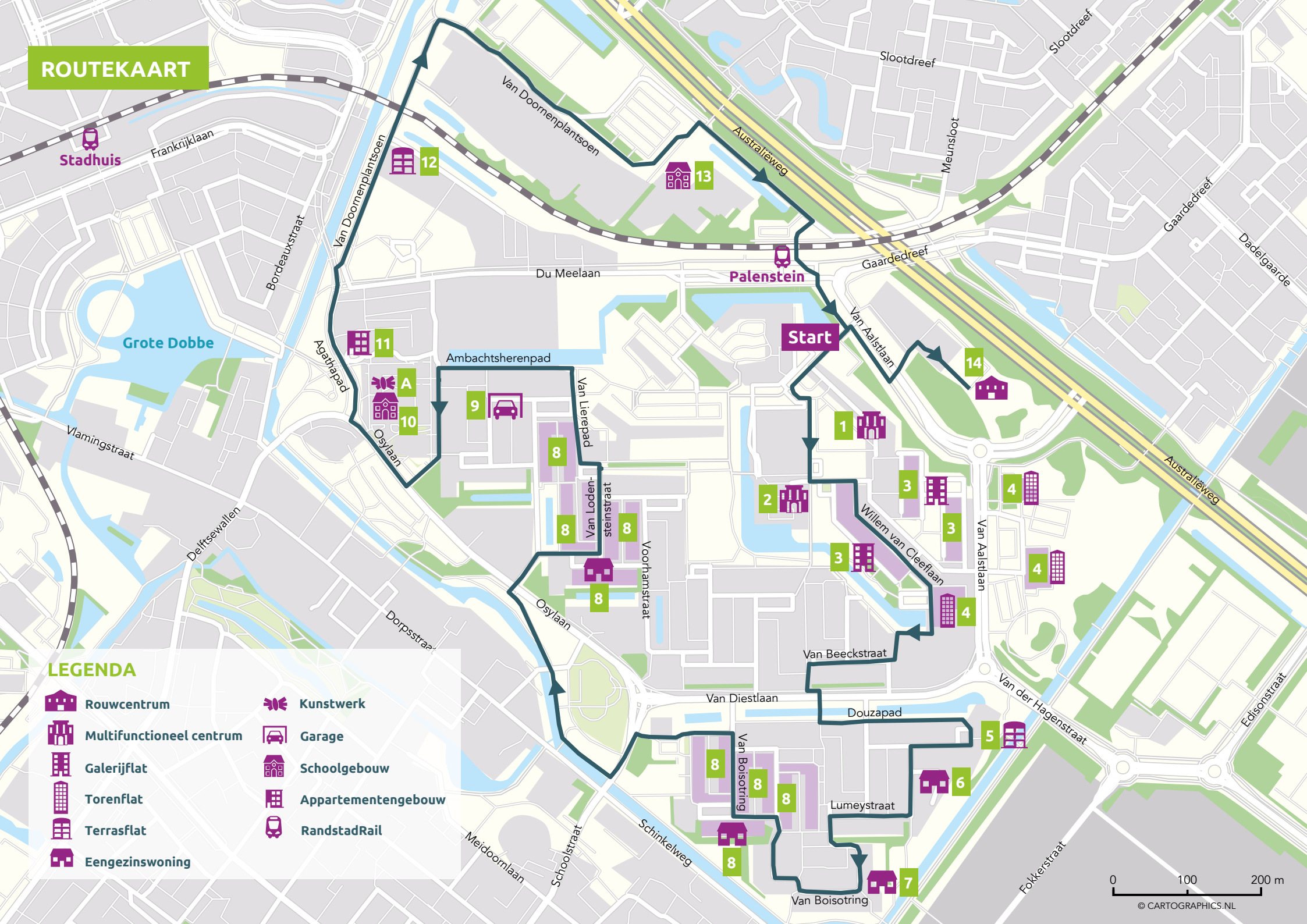

Palenstein 1973

Bron: Beeldbank Zoetermeer

Gebouwd op palen? Jazeker, dat was het kasteel Palenstein aan het eind van de middeleeuwen in Zoetermeer nabij de huidige Dorpsstraat. Op houten palen want beton kende men niet. De naamgeving van de wijk Palenstein kan niet passender. Het is een mooie vraag: hoeveel heipalen zijn er in de verveende kleibodem van de polder tot op het zand geslagen om de groei van het plan 'Groot Zoetermeer' mogelijk te maken? Er werden in zeer korte tijd begin jaren '70, duizenden woningen gebouwd. Heel veel ruime flatwoningen in grote galerijflats en nog hogere torenflats. Hier in Palenstein veelal sociale huurwoningen. In het laagbouw-deel van Palenstein (Dorpsstraatzijde) was ruimte voor meer variatie en experiment in de woningen, bijvoorbeeld aan het Douzapad. Grote, de wijk afschermdende, galerijflats, met de ruime woningen, hebben inmiddels plaatsgemaakt voor duurzame laagbouw en er zijn appartementsgebouwen met een voorzieningstrook en een basisschool gebouwd aan de Schoutenhoek. De woonwijk Palenstein is aan het veranderen in een open en verbindende wijk tussen Dorpsstraat, Seghwaert en Stadshart met middelbare scholen en met een blauwgroene parkslinger van de Zegwaartseweg tot aan de Leidsewallen. Er wordt gerenoveerd en vernieuwd naar de Wijkvisie Palenstein van 2012. De sloop van vijf hoogbouw-galerijflats en verplaatsing en vernieuwing van het winkelcentrum zijn het uitgangspunt. Palenstein zal als eerste Zoetermeerse woonwijk aardgasvrij zijn. www.palensteinzoetermeer.nl

ROUTEKAART

LEGENDA

Rouwcentrum	Kunstwerk
Multifunctioneel centrum	Garage
Galerijflat	Schoolgebouw
Torenflat	Appartementengebouw
Terrasflat	RandstadRail
Eengezinswoning	

0 100 200 m

1

STADSKWARTIER PALENSTEIN

■ Schepenveld ■ LEVS architecten ■ 2021-2022

Opdrachtgever: woningcorporatie de Goede Woning. 155 huurwoningen in zes wohntorens (Koningin, Hertog, Gravin, Barones, Markies en Ridder) met

verschillende hoogten en vorm, zijn gegroepeerd rondom een deels opgetild binnengebied en uitgevoerd als daktuin boven supermarkten en winkels die in doorgaande (dubbelhoge) plint van lichtgele baksteen een plek hebben. Alle appartementen hebben een portiekontsluiting en rondom door- en uitzichten. Dit gebouw won in juni 2022 de Gemma Smid Architectuurprijs.

2

CASTELLUM PALENSTEYN

■ Rakkersveld 137-257 ■ Mas Architectuur ■ 2011

Dit multifunctionele complex bevat twee basisscholen, een sportzaal, kinderopvang, wijk- en gezondheidscentrum, grand

café, jongerenruimten en 111 appartementen. De verschillende bouwvolumes liggen aan een overdekte binnenstraat en zijn verbonden met langgerekte pergola's met houten liggers. Gelegen aan de centrale groenblauwe slinger heeft het geheel een parkachtige en warme uitstraling. Het appartementengebouw heeft een in het oog springende overhangende hoek die wordt ondersteund door de schuingeplaatste kolommen.

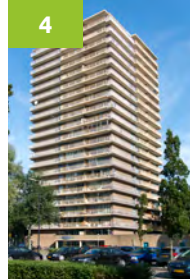
3

GALERIJFLATS ■ Willem van Cleeflaan

■ architectenbureau Zanstra, Gmelig Meyling,

De Clercq Zubli met aannemer EBA NV Amsterdam ■ 1968

Bij deze galerijflats is gebruik gemaakt van (tunnel)gietsbouw. Op de bouwplaats zelf werden in stalen tunnelbekistingen de dragende vloeren en wanden van grindbeton gestort. De woningen werden in één keer overspannen waardoor er een grote variatie aan woningindelingen mogelijk werd. Architect Piet Zanstra was de uitvinder van het EBA bouwstelsel. Voor EBA kenmerkend zijn de uitstekende betonnen consoles aan de buitenzijde van de gevel waardoor het lijkt alsof de galerijen aan het gebouw hangen. De woningen, met de ca 90 m² ruime plattegronden, hebben een balkon over de volle breedte van de woning. Aan de andere zijde lange galerijen met de voordeur. Met de galerijflats kwamen de 1e liften in de sociale woningbouw tot stand.

4

DRIE TORENFLATS ■ Van Aalstlaan

■ Bakker & Bakker ■ 1968-1972

Deze drie torens van twintig verdiepingen vormen landmarks in de wijk, nog altijd. De 1e paal werd al in 1968 geslagen. Van 1970-1972 werden de flatwoningen opgeleverd, bij twee flats inclusief garages (verwijderd in de jaren negentig), echt iets nieuws toentertijd! Ze bevatten elk 160 woningen.

5

TERRASFLAT ■ Douzapad

18-43 ■ Wim Davidse ■ 1978

Begin jaren zeventig werd er anders gedacht over hoogbouw dan tien jaar daarvoor. Het kan ook anders dan alleen maar

woningen stapelen in hoogbouw. De stedenbouwkundigen betrokken bij Zoetermeer maakten in hun plannen ook ruimte voor experiment. In plaats van een geplande torenflat heeft het deze experimentele terrasbouw van Wim Davidse opgeleverd. De flat die meer oogt als een regelmatige piramidevormige rots met een stompe punt is 'alzijdig' en er is geen duidelijke voorgevel. Elke bouwlaag bevat vier woningen die naar boven toe steeds kleiner zijn. De vijf bouwlagen verjongen. Alle appartementen hebben op de buitenhoek een royaal 'woonterras'. Lift en trappenhuis liggen centraal in het pand.

De terrasflat van Wim Davidse is een ontwerp dat past in het structuralisme. Met de basismodule van 5,4 m² is de terrasflat opgebouwd uit een reeks gelijke eenheden. Een eenheid in een menselijke maat die als een door-gaande structuur aan alle zijden uit te breiden is.

6

EENGEZINSWONINGEN MET CARPORT ■

■ Van der Werffstraat 4-24

en Wolfertstraat 30-33

■ W.H. Verschoor ■ 1970

Wat een moderne uitstraling hebben deze woningen. De vierkante basismodule,

sobere gevel en de overkraging van een vierkant volume die een carport of serre vormt dragen hieraan bij. Toch werden ze heel kort na de grote flats en de zich monotoon herhalende rijtjeshuizen met zogenaamde langskap, de kap in het

verlengde van de straat, gebouwd. De woningen werden in korte verspringende rijtjes van drie, vier of vijf woningen geplaatst. Let eens op de verschillende gevels. De sobere gevel met de driehoekig uitgebouwde ramen en de open glasevels met een houten pui. De huizen hebben een plat dak en dakterrassen.

7

DIJK-/DRIVE-IN WONINGEN

■ Van Boisotring 21-27 ■ W. Wissing ■ 1980

Grote woningen waar je met de auto in kunt rijden. Een 'drive-in' woning. Een fraaie oplossing voor 'compacte laagbouw' die in

Zoetermeer tot stand is gekomen. Vrolijk detail zijn de vierkante glazen gemetselde 'stenen' ook in kleur in de terugliggende gevel boven de garage.

8

RIJTJESHUIS 'FORTMONTAGE-SYSTEEM' ■ weerszijden

■ Van Diestlaan ■ vanaf 1966

Dit zijn zogenaamde prefab-woningen, die volgens de huidige wijkvisie 2012 verduurzaamd worden. De woningwetwoningen werden snel en efficiënt opgetrokken met het

Fort-montagesysteem. Een bouwsysteem met geprefabriceerde elementen die op de bouwplaats in elkaar werden gezet. Een deel heeft een plat dak en een garage in de onderbouw (Wolfertstraat), de meeste zijn rijtjeshuizen met een langskap en met los of aansluitend stroken parkeerboxen. De rijtjes vormen op de plattegrond van de wijk een regelmatig U-vormig patroon. Ertussen is ruimte voor autovrije plantsoenen.

9

AUTOPALENSTEIN ■ Ambachts-

herenlaan ■ RUTS Bouw en

Montage Tilburg N.V. ■ 1970

Werd 'Tango'-garage genoemd en in 2019 Let's Tango

Palenstein!

Het gebouw was net als de

prefab-woningen een soort kant en klare bouwdoos die snel neergezet kon worden. Dat gebeurde ook. Maar wat een pech voor de eigenaar van de benzinepomp, nog geen twee jaar na de bouw wordt de Ambachtsherenlaan afgesloten als door-gaande weg. Het bedrijf is tevens garage- en verkoopbedrijf voor automobielen en het gebouw overleefde de tand des tijds.

10

DE JACOBSVLINDER ■
Schoutenhoek 160 ■ DKV -
Paul de Vroom Architecten
■ 2013

Dit basisschoolgebouw heeft
 bijzondere gevels opgetrokken in
 bakstenen van allerlei formaten.

Het is een eenvoudige rechthoek

maar heeft naar het schoolplein toe een centrale hal met grote
 glaspanelen. Hierdoor is binnen de trap in de hal ook zichtbaar.
 Het geheel is bijzonder door het kunstwerk de Vlinder van de
 Catalaans-Japanse kunstenaar Isao **A**.

11

WONINGEN SCHOUTENHOEK ■ DKV Architecten,
2013 ■ DKV - Roel Bosch Architecten ■ 2016

Twee carrés, met elk een honderd gestapelde appartementen
 (huur) en grondgebonden gezinswoningen (koop). Het complex
 bestaat uit rechthoekige gebouwen van verschillende hoogten
 en een plint met een gezondheidscentrum en commerciële
 voorzieningen. Opvallend zijn de collectieve binnentuinen op
 het dak van de verdiepte parkeergarage en de ovale groene
 perken. Vanaf de expressief vormgegeven balkons hebben
 bewoners uitzicht op de Zoetermeerse Dorpsstraat.

12

TERRASFLAT ■ Dumeelaan
246-575 ■ Leo de Jonge
Architecten, projectarchitect
T.Th.J. Remmers ■ 1984

194 woningen in een flat met een
 bijzondere schuine terrasgevel.
 Door de knik hebben sommige

van de driekamerappartementen schegvormige kamers extra.
 Op 3-hoog is een overbouw van 3,5 meter aan de galerijzijde
 (=spoorzijde). Dit geeft de woningen extra diepte. De twee
 hoogste verdiepingen hebben geen dakterrassen/balkons maar
 een loggia van 1,80 diep.

13

ERASMUSCOLLEGE ■
Van Doornenplantsoen 31
■ Van den Broek en Bakema,
projectarchitect G. Lans ■
1972-1976 en Ralph Goutier
■ Gemeente Zoetermeer ■
2010

Het Erasmuscollege, in het 1e ontwerp met blauwe gevel-
 bekleding, bestond uit verschillende vleugels die met lucht-
 bruggen onderling waren verbonden. Het idee was het massale
 effect van 1.200 leerlingen te beperken door ze in vier groepen
 onder te brengen, met elk een eigen vleugel met theorielokalen.

Op de verdiepingen waren de vleugels verbonden met bruggen
 zodat de school met vele ingangen optimaal toegankelijk bleef.
 Het sluit aan bij de principes van het Daltononderwijs. Tijdens de
 ingrijpende renovatie van de oude gebouwen is een nieuwe
 indeling ontstaan en verbindt nieuwbouw de oude volumes tot
 een geheel. De hoofdingang wordt nu gekenmerkt door een hoog
 atrium met een grote trap die fungeert als ontmoetingsruimte.

14

ROUWCENTRUM MONUTA ■
Van Aalstlaan 24 ■ Nic van der
Stelt ■ 1976

Een bijzonder onopvallend 'aards'
 gebouw omringd door groen dat
 in opdracht van de Stichting

Monuta uit Apeldoorn werd gebouwd. De architect is met de
 lage en veelhoekige ambachtelijke baksteenbouw geïnspireerd
 door de architect Ton Alberts en zijn antroposofische stijl.
 Dit gebouw is opgetrokken uit grote handvorm bakstenen van
 verschillende formaten in zogenaamd wildverband. Het platte
 dak heeft diverse niveaus. Het dak vormt een 'vijfde gevel' die
 vanuit de hoogbouw goed te zien is. Het gebouw met haar
 menselijke maat en organische vormen is een welkom contrast
 met de enorme, strakke en eenvormige toren- en galerijflats.

KUNST OP DE ROUTE

Meer informatie vinden over kunst in de openbare ruimte op
 deze route (A) kan via <https://zoetermeer.kunstwacht.nl/>

10.000 stappen zetten?

Dit is de plek.

Uitgave **Bureau Citymarketing Zoetermeer, 2023** ■ Tekst en illustraties **Klein Jantje Schrijfwerk** ■ Vormgeving **so mine design**
 ■ Cartografie **Cartographics** ■ Fotografie **Dick Valentijn, Alex Berendsen (nr. 1), Simone Langeveld (nr. 8&9), Karen Kranen (nr. 14)**

